

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษาบ้านตาไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
The Guideline for Sustainable Community Based Tourism Management:
A Case Study of Baan Tad Hai, Tumbon Khok Muang, Amphoe Non Sang,
Chang Wat Nong Bua Lum Phu

นพธมา มณีสุด^{1*} เมษะวาทิน พลโยธี²

E-mail: Nopp.m@kkumail.com, Maytpo@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาไฮ 2) นำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาไฮให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านตาไฮมีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวครบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ชุมชนบ้านตาไฮเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านการเข้าถึงที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลายเส้นทาง อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังมีไม่มากนัก และ 5) ด้านที่พักยังไม่มีความหลากหลายของรูปแบบที่พัก แต่ยังคงเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านตาไฮด้วย การวิเคราะห์ถูกนำมาผนวกเพื่อสร้างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านตาไฮ โดยยึดหลักมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 6 ด้านของกรมการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ชุมชน ด้านที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ด้านที่ 5 คุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านที่ 6 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก โดยผู้วิจัยได้นำเสนอโครงการต่างๆ ที่ตรงตามเป้าประสงค์ของแม่แบบมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามที่กรมการท่องเที่ยวได้กำหนด เพื่อให้ชุมชนนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

คำสำคัญ: แนวทาง การท่องเที่ยวโดยชุมชน มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research aimed 1) To study the current situation of community based tourism management for the local attractions in Baan Tad Hai. 2) To propose the guidelines for sustainable community based tourism management of Baan Tad Hai. This study is qualitative research that involves the survey of tourism resources and in-depth interviews with key informants from the public sector, private sector, and community. A total of 10 people were interviewed. The results of this research show that Baan Tad Hai consists of all 5A's of the tourism components including which are; Firstly, attractions is full of natural resources; Secondly, accessibility: tourists should be able to access the destination via many routes as long as they can easily access social media on several online platforms; Thirdly, amenities are currently sufficient to fulfill the needs of tourists; Fourthly, activities that could fulfill the tourist needs despite the lack of various tourism activities; Lastly, accommodations: there is only one accommodation, but it also sufficiently supports the number of tourists. Moreover, there were also in-depth interviews with those involved in tourism development in Baan Tad Hai. The analysis was combined to create the guidelines for sustainable community based tourism management of Baan Tad Hai based on the all 6 standards of community based tourism from the Department of Tourism, which are: 1) Community based tourism management 2) Economic, Social, and Quality of life management 3) Conservation and promotion of community cultural heritage 4) Sustainable and integrated natural

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและไมซ์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและไมซ์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

resource or environmental management 5) Quality of community based tourism services Section 6) Promoting collaboration and working together among communities with external tourism entrepreneurs. The researchers presented various projects that align with the objectives of the community based tourism standard by the Department of Tourism. These projects were proposed with the intention of enabling communities to adapt and apply in the future.

Keywords: guideline , community based tourism, standards of community based tourism

ความเป็นมาของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทและความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทยอย่างยาวนาน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย โดยสร้างรายได้มากกว่า 1 ล้านล้านบาทต่อปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ชะลอตัวลงด้วยสถานการณ์โควิด-19 แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอีกพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญของประเทศไทย ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ถูกถ่ายทอดผ่านทางโบราณคดีมากมายหลายแห่งและมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนต่างๆ ในแต่ละท้องถิ่นด้วย โดยจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นหนึ่งในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ทำให้จังหวัดหนองบัวลำภูก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยในปี พ.ศ. 2562 ก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) นักท่องเที่ยวภายในจังหวัดหนองบัวลำภูมีมากถึง 150,986 คน และในปี พ.ศ. 2563 ที่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเหลือเพียง 73,613 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.25 ของจำนวนนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดที่ลดลง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

จังหวัดหนองบัวลำภูนั้นจะมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย อาทิ ถ้ำผาเงา ถ้ำเอราวัณ พิพิธภัณฑ์หิน 150 ล้านปี วนอุทยานน้ำตกเผ่าไต้ โดยหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ของจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านตาตไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่อยู่ในอำเภอโนนสัง เริ่มเปิดรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2562 และได้รับโลรางวัลพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข (สำนักงานพัฒนาชุมชนหนองบัวลำภู, 2562) แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่ยังพบเจออยู่ในขณะนี้คือแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านตาตไฮยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย นอกจากนั้นการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนยังขาดการคำนึงถึงความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว อีกทั้งสถานการณ์ปัจจุบันของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นการดำเนินงานวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านตาตไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญเติบโตในทุกด้านอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮให้เกิดความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู หน่วยงานภาคเอกชนหรือกลุ่มธุรกิจส่วนบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบ้านตาตไฮ ตำบลโคกม่วง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2.2 ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐประกอบด้วย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดหนองบัวลำภู องค์การบริหารส่วนตำบลโคกม่วง โครงการชลประทาน

หนองบัวลำภู สำนักชลประทานที่ 5 กรมชลประทาน หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการจำหน่ายของที่ระลึก ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และเจ้าของพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ตาดไฮ นักเล้าเรือร่าวประจำถิ่น ผู้ดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.1 แบบสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาวิจัยจะเฝ้าสังเกตการณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อจดบันทึกรายละเอียดตามที่สังเกตได้ ซึ่งการสำรวจทรัพยากรและขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชุมชนบ้านตาดไฮ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน (5A's) ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และด้านที่พัก (Accommodation)

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยคำถามในการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และได้รับข้อเท็จจริงมากที่สุด ซึ่งประเด็นคำถามครอบคลุมด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านตาดไฮ ศักยภาพของการท่องเที่ยวในชุมชน มุมมองและทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงโดยชุมชน การจัดการความปลอดภัยและสภาวะในสถานการณ์โควิด -19

4. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

4.1 ความเที่ยงตรง (Validity) ในการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแล้วนำเครื่องมือขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งพิจารณาใน 3 ประเด็น คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ และไม่สอดคล้อง มีเกณฑ์ค่าคะแนน ดังนี้ สอดคล้องเท่ากับ +1 ไม่แน่ใจเท่ากับ 0 และไม่สอดคล้องเท่ากับ -1 จากนั้นจากนั้นนำผลคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ คำนวณหาค่า IOC โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรงสามารถนำไปใช้ได้ 2) ค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงแก้ไข ยังไม่สามารถนำไปใช้ได้ โดยค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการวิจัยเท่ากับ 0.985

4.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อทดลองหาความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์ โดยค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการวิจัยเท่ากับ 0.873

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยแบบสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) เพื่อศึกษาและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกายภาพ พฤติกรรม รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน ผสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลที่ช่วยให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ศึกษาวิจัยจับประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์แล้วสรุปผลในเชิงพรรณนาบรรยายถึงข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ โดยนำไปสู่การสร้างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาดไฮโดยใช้แบบสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งการสำรวจทรัพยากรและขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านตาดไฮ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน (5A's) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและน่าสนใจ ซึ่งจัดขึ้นภายในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีทั้งสิ้น 4 กิจกรรมด้วยกัน ได้แก่ กิจกรรมล่องเรือ กิจกรรมสักการะถ้ำยาเลิศและเจดีย์ทอง กิจกรรมปั่นตาด และกิจกรรมทำขนมตาล แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่มีมากนัก

ตารางที่ 1 ข้อมูลกิจกรรมบ้านตาไฮ

รายการกิจกรรม	เดือน											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. กิจกรรมล่องเรือ	✓	✓	✓	✓							✓	✓
2. กิจกรรมสักการะถ้ำยาเลิศ-เจดีย์ทอง	✓	✓	✓	✓							✓	✓
3. กิจกรรมชมปิ่นตาล	✓	✓	✓	✓	✓							✓
4. กิจกรรมทำขนมตาล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 พบว่า ชาวบ้านในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมล่องเรือและกิจกรรมสักการะถ้ำยาเลิศและเจดีย์ทองได้ในระหว่างเดือน พฤศจิกายน-เมษายนของทุกปี กิจกรรมชมปิ่นตาลสามารถดำเนินกิจกรรมได้ในระหว่างธันวาคม-พฤษภาคมของทุกปี และกิจกรรมทำขนมตาลสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี

2. ด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ชุมชนบ้านตาไฮมีศักยภาพทางด้านกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพภายในชุมชนที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างงดงาม โดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำบองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอันสำคัญภายในชุมชนหลายแห่ง ประกอบไปด้วย เจดีย์ทองคำ-ถ้ำยาเลิศ ลานต้นตาล

ภาพที่ 1 สิ่งดึงดูด (Attraction) ภายในชุมชนบ้านตาไฮ

3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การเดินทางเข้าถึงพื้นที่บ้านตาไฮ มีเส้นทางที่สะดวกและง่ายต่อการเข้าถึง มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน โดยสามารถเดินทางเพื่อเข้าสู่หมู่บ้านได้ 2 ทาง ได้แก่ เส้นทางจากตัวจังหวัดหนองบัวลำภูสู่ชุมชนบ้านตาไฮ โดยมีระยะทาง 43 กิโลเมตร และเส้นทางจาก อ.อุบลรัตน์ จ.ขอนแก่นสู่ชุมชนบ้านตาไฮ โดยมีระยะทาง 56 กิโลเมตร แต่อย่างไรก็ตามการเดินทางเข้าสู่ชุมชนบ้านตาไฮยังไม่มีระบบการขนส่งสาธารณะและการบริการรถรับจ้าง นอกจากนี้ยังเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อจากชุมชนโดยตรงได้แก่ Facebook เที่ยวตาไฮ อยากพักใจให้มาเด้อ หรือติดต่อผู้ใหญ่สมพงษ์ และสามารถศึกษาข้อมูลได้จากเว็บไซต์แนะนำการท่องเที่ยวต่างๆ รวมไปถึงเทปบันทึกการถ่ายทอดสดการบรรยาย

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ชุมชนบ้านตาไฮมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานไว้รองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ลานจอดรถจำนวน ห้องสุขาสาธารณะ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังเป็นแบบชั่วคราว ร้านค้าจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และชุมชนบ้านตาไฮมีการติดไฟส่องแสงสว่างทั่วทั้งหมู่บ้านเพื่อความปลอดภัยอีกด้วย นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงยังมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกม่วง ประชาณีย์ไทย และธนาคาร อย่างไรก็ตามในพื้นที่ชุมชนบ้านตาไฮยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการ การบริการโทรศัพท์สาธารณะ และตู้จ่ายเงินอัตโนมัติ (ATM)

5. ด้านที่พัก (Accommodation) ในพื้นที่ชุมชนบ้านตาไฮมีที่พักรองรับนักท่องเที่ยวเพียง 1 แห่ง โดยมีลักษณะรูปแบบเป็นรีสอร์ท มีห้องพักรับรองทั้งสิ้นจำนวน 4 หลัง พักได้ห้องละ 2 ท่าน ซึ่งไม่มีความหลากหลายของรูปแบบที่พัก แต่ยังคงเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 ที่พักภายในชุมชนบ้านตาตไฮ

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) โดยคำถามในการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ทั้งหมด 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของบ้านตาตไฮ พบว่า การท่องเที่ยวที่บ้านตาตไฮเพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อไม่นาน แต่ด้วยสถานการณ์โควิด-19 ทำให้การท่องเที่ยวภายในบ้านตาตไฮหยุดชะงักไป จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงอย่างชัดเจน นอกจากนี้แบบแผนการจัดการภายในชุมชนยังไม่ชัดเจนอีกด้วย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการจัดการขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวของบ้านตาตไฮ พบว่า ชุมชนบ้านตาตไฮมีการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ และความพร้อมทางด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมีการคาดคะเนจากจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละเดือน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านตาตไฮ พบว่า ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านตาตไฮตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานและชาวบ้านภายในชุมชน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองและทัศนคติในการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านตาตไฮ พบว่า บ้านตาตไฮมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดี เพียงแต่ยังขาดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดการคำนึงถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของบ้านตาตไฮ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านตาตไฮนับเป็นจุดแข็งอย่างหนึ่งของชุมชน ทั้งการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ

ส่วนที่ 6 ข้อมูลการจัดการความปลอดภัยและสุขภาวะในสถานการณ์โควิด-19 ของบ้านตาตไฮ พบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการฉีดวัคซีนให้กับคนในชุมชน การสวมใส่หน้ากากอนามัย และการเว้นระยะห่างในแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากความร่วมมือหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือของคนในชุมชนและแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก จะส่งผลให้เกิดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านตาตไฮที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและอยู่ในขีดจำกัดที่ชาวบ้านในชุมชนจะสามารถรับได้ โดยจะทำให้การพัฒนาเกิดความสมดุลในทุกฝ่าย

จากการรวบรวมข้อมูลการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านตาตไฮโดยผนวกเข้ากับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกรมการท่องเที่ยว โดยมีหลักเกณฑ์ทั้งหมด 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) โครงการสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเพื่อให้รูปแบบและเป้าหมายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน สามารถดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนประชุมศึกษาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 2) โครงการจัดตั้งกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความเป็น

ระเบียบเรียบร้อยภายในแหล่งท่องเที่ยว และเพิ่มความปลอดภัยด้านชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน เพื่อออกกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว 3) โครงการเยาวชนพาเพื่อนเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนภายในชุมชน และเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดำเนินการโดยหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดอบรมเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการฝึกทักษะนำเที่ยวให้กับเยาวชนด้วย 4) โครงการวิเคราะห์การตลาดและการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการตลาดของคนในชุมชน ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับชุมชน เพื่อจัดอบรมวิเคราะห์กลุ่มตลาดและการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ด้านที่ 2 การจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ 1) โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความน่าสนใจ และนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ดำเนินการชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดประชุมเพื่อหาอัตลักษณ์ของชุมชนและร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชนตามข้อสรุปของที่ประชุม 2) โครงการการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และลดข้อขัดแย้งในการจัดสรรรายได้ ดำเนินการโดยชาวบ้านในชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยจัดประชุมหารือและสร้างแบบแผนการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นแม่แบบในการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม 3) โครงการให้ความรู้ในการป้องกันและเฝ้าระวังเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการตระหนักรู้ในการป้องกันและเฝ้าระวังเชื้อไวรัสโควิด-19 อีกทั้งยังเป็นการให้ความรู้การพัฒนาระบบสุขอนามัยในการป้องกันโควิด-19 ด้วย ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลสุขอนามัยที่ถูกต้องกับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจัดการประชุมเพื่อให้ความรู้ในการป้องกันเชื้อไวรัสโควิด-19 นอกจากนี้ 4) โครงการรณรงค์ท่องเที่ยวปลอดภัยไร้โควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามมาตรการของภาครัฐ และเพิ่มความปลอดภัยและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชน โดยการดำเนินการจะเกิดจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อประชุมหารือแนวทางมาตรการการป้องกันโควิด-19

ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ 1) โครงการอบรมความรู้มรดกทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นในการจัดอบรมถ่ายทอดเรื่องราวให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมแก่มีคุณค่าจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อสืบทอดตำนาน เรื่องเล่า รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน 2) โครงการรณรงค์แต่งกายประจำถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐและความร่วมมือจากชุมชน โดยประชุมหารือเพื่อสนับสนุนและรณรงค์สวมใส่ชุดประจำถิ่นโดยพร้อมเพรียงกัน 3) โครงการนิทรรศการประเพณีประจำถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และเพื่อเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน โดยเป็นการจัดนิทรรศการเพื่อบอกเล่าเรื่องราวประเพณีท้องถิ่นผ่านการแสดงหรือสื่อสิ่งพิมพ์ในงานนิทรรศการ 4) โครงการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ชนรุ่นหลังและนักท่องเที่ยวที่สนใจ ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการจัดอบรมเผยแพร่เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชนรุ่นเก่าสู่ชนรุ่นใหม่ เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเลือนหายไป

ด้านที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ได้แก่ 1) โครงการรณรงค์คัดแยกขยะและดูแลทัศนียภาพภายในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสะดวกต่อการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูล และรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้สวยงามอยู่เสมอ และเพื่อการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน โดยจัดตั้งถังขยะแยกสีอย่างชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการคัดแยกสิ่งปฏิกูล รวมถึงช่วยกันรักษาความสะอาดของพื้นที่ภายในชุมชน 2) โครงการป้ายข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นการสอดแทรกความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน เพื่อจัดตั้งป้ายอธิบายรายละเอียดของพันธุ์ไม้ที่น่าสนใจ รวมถึงการจัดตั้งป้ายแนะนำการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย 3) โครงการอบรมการดูแลทรัพยากรทางท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางท่องเที่ยว และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางท่องเที่ยว ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน โดยเป็นการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านภายในชุมชนในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 4) โครงการรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหามลภาวะโลก

ร้อนและผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเพื่อเป็นการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ดำเนินการโดยผู้ประกอบการและชุมชนในการลดการใช้ถุงพลาสติกลดจนกระทั่งกลายเป็นชุมชนปลอดการใช้ถุงพลาสติก

ด้านที่ 5 คุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) โครงการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชน และเพื่อให้เกิดจุดบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกับความตั้งใจของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน 2) โครงการป้ายบอกเส้นทางทางการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัย และการบริหารจัดการเส้นทางทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชาวบ้านภายในชุมชน โดยประชุมหารือการจัดตั้งป้ายบอกทาง 3) โครงการจัดตั้งหน่วยพยาบาลประจำหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความสบายใจแก่นักท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชาวบ้านในชุมชน โดยการจัดอบรมการปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานให้แก่ชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึง 4) โครงการพัฒนาโปรแกรมทางการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดและน่าสนใจมากขึ้น เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งชุมชน และเพื่อมอบประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์เส้นทางทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและหลากหลายเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ด้านที่ 6 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ได้แก่ 1) โครงการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชน และเผยแพร่การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นในการสร้างตัวตนของชุมชนบนโลกออนไลน์ โดยสร้างช่องทางการติดต่อผ่านทุกสื่อออนไลน์ 2) โครงการความร่วมมือทางการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ ควบคุมขีดจำกัดทางการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และเพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักผ่านผู้ประกอบการนำเที่ยว เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการนำเที่ยวเอกชน โดยปรึกษาหารือการโปรแกรมสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่น่าใจเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) โครงการความร่วมมือเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างชุมชนข้างเคียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายจากชุมชนข้างเคียง เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์และเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนตาดไฮและชุมชนข้างเคียง เพื่อให้เกิดความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น 4) โครงการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านที่พักให้มากขึ้น และกระจายรายได้สู่ธุรกิจที่พักภายนอกชุมชน ดำเนินการโดยผู้ประกอบการที่พักภายนอกชุมชนและชุมชนท้องถิ่นในการประชุมและสร้างข้อตกลงความร่วมมือด้านการรองรับนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากผลการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาดไฮโดยใช้หลัก 5 ด้าน (5A's) ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และด้านที่พัก (Accommodation) โดยทุกด้านสอดคล้องกับ Dickman (1996) อ้างถึงใน พบพร โอทกานนท์ และเยาวภา ปฐมศิริกุล (2556) ได้อธิบายไว้ว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) คือ สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้านการเข้าถึง (Accessibility) คือ สภาพการเข้าถึงหรือเส้นทางคมนาคมที่นำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยในทางที่ดีจำเป็นต้องมีความสะดวกสบายที่เหมาะสมต่อการเดินทางท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) คือ สิ่งบริการพื้นฐานต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการท่องเที่ยว ซึ่งรวมไปถึงระบบสาธารณูปการที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) คือ กิจกรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกทำในระหว่างการท่องเที่ยว และด้านที่พัก (Accommodation) การบริการที่พักรับรองสถานที่ท่องเที่ยวควรมีการจัดจำนวนที่พักไว้อย่างเพียงพอเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งกุลวดี ละม้ายเงิน (2546) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ หรือที่เรียกว่า 5A's ได้แก่ 1) ความดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวและมีเสน่ห์เฉพาะตัว 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessability) หมายถึง ความสามารถที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด ถึงแม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึงนักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างการคมนาคมที่สะดวกสบาย 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง

การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สิ่งที่น่าท่องเที่ยวต้องการได้รับคือ ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบการสื่อสารต่างๆ 4) ที่พัก (Accommodation) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวนั้น สิ่งที่น่าท่องเที่ยวมีความต้องการคือ ที่พักแรม เนื่องจากในการเดินทางไปท่องเที่ยวนั้นบางครั้งอาจมีการนอนพักค้างคืนภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวควรมีการจัดบริการที่พักแรมภายในแหล่งท่องเที่ยวด้วย และ 5) กิจกรรม (Activity) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การล่องแก่ง การพายเรือ กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง หรือการจัดงานรื่นเริงต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เป็นต้น อีกทั้งชิตวร ประดิษฐ์รอด (2559) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบการท่องเที่ยว (5A) ไว้ว่าหมายถึง องค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีหลักแนวคิดในรูปแบบดังนี้ การเข้าถึง (Accessibility) ความสามารถของผู้ใช้บริการในการเข้าถึงเรื่องของการคมนาคมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม (Activity) ภายในสถานที่ท่องเที่ยวมีรูปแบบกิจกรรมให้กับผู้ใช้บริการเข้าร่วม กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) แหล่งท่องเที่ยวมีทรัพยากรที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และที่พัก (Accommodation) ภายในสถานที่ท่องเที่ยวต้องมีที่พักให้กับผู้เข้ามาใช้บริการ สรุปได้ว่าองค์ประกอบพื้นฐานที่จะทำให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วย 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และ 5) ด้านที่พัก (Accommodation) โดยจากการสำรวจจะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านตาตไฮมีองค์ประกอบพื้นฐานทางการท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน เพียงแต่ขาดการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ตนเองมีอยู่ เนื่องจากชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจทางการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลผนวกกับการศึกษามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามที่กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ เพื่อวางแผนแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮให้เกิดความยั่งยืนนั้น โดยได้สร้างสรรค์โครงการที่ครอบคลุมและสัมพันธ์กับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี 3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 6) ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก ซึ่งทุกโครงการจำเป็นต้องเกิดจากความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นผนวกกับการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้โครงการต่างๆ สำเร็จผลและเกิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮที่มีความยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮจากการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ได้สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนบ้านตาตไฮมีทรัพยากรและขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ แต่ยังคงขาดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมถึงความรู้ความเข้าใจทางการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้อย่างยั่งยืน ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลและผนวกกับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามที่กรมการท่องเที่ยวกำหนด เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่บ้านตาตไฮให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวแก่ชุมชนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปปรับใช้ในการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาชุมชนใกล้เคียง เพื่อกำหนดเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนทำให้เกิดการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวไปยังชุมชนข้างเคียงด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). รายงานประจำปี 2562 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. นนทบุรี: ภาพพิมพ์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถิติด้านการท่องเที่ยวปี 2563. สถิตินักท่องเที่ยว. <<https://www.mots.go.th/news/category/411>> (สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2564).
- กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. (2561). มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลวดี ละม้ายเงิน. (2546). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ชิตวร ประดิษฐ์ยอด. (2559). ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวปริณทลของคณวิยทำงานในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พบพร โอทกานนท์, เยาวภา ปฐุมศิริกุล. (2556). รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน. วารสารธรรมศาสตร์. (32)1, 35-56.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (ม.ป.ป.). การท่องเที่ยวโดยชุมชน. ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. <<https://thaicomunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>> (สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2564).
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู. (2562). พิธีเปิดป้ายโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม “OTOP Village” บ้านตาตไฮ หมู่ 5 ตำบลโคกม่วง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. ข่าวประชาสัมพันธ์. <<https://nongbua.cdd.go.th/>> (สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2565).